

UDK: 378.147:811.111

**FAOL TA'LIM METODLARI ASOSIDA INGLIZ TILI
DARSLARIDA TALABALARNING TANQIDIY FIKRLASHINI
RIVOJLANTIRISH**

Tokumbetova Mehribonu Shavkat qizi

TDIU, mustaqil tadqiqotchi

tokumbetovatsue@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz tili darslarida faol ta'lim metodlaridan foydalanish orqali talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Tanqidiy fikrlashning pedagogik mohiyati hamda uni shakllantirishda interaktiv metodlarning o'rni yoritiladi. Shuningdek, bahs-munozara, muammoli ta'lim, vaziyatli tahlil, rolli o'yin va tushunchalar xaritasi kabi metodlarning o'quv jarayonidagi ahamiyati ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, faol ta'lim metodlaridan foydalanish talabalarning analitik fikrlashini rivojlantirish, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: faol ta'lim metodlari, tanqidiy fikrlash, ingliz tili ta'limi, interaktiv metodlar, muammoli ta'lim, bahs-munozara, innovatsion pedagogik texnologiyalar.

Kirish

Hozirgi davr ta'lim tizimi jamiyat rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq holda takomillashib bormoqda. Axborot oqimining tezkorligi va bilimlar hajmining ortib borishi sharoitida talabalar faqat tayyor bilimlarni egallashi yetarli emas. Ular mustaqil fikrlay olishi, axborotni tahlil qilishi va asosli xulosalar chiqarishi zarur. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning

tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Ingliz tili ta'limi jarayoni tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarga ega. Chunki xorijiy tilni o'rganish jarayonida talabalar turli mavzulardagi matnlarni tahlil qiladi, fikr bildiradi, bahs-munozaralarda qatnashadi va o'z nuqtai nazarini asoslashga harakat qiladi. Shu sababli ingliz tili darslarida faol ta'lim metodlaridan foydalanish talabalarning fikrlash jarayonini faollashtirishda muhim rol o'ynaydi.

Faol ta'lim metodlarining pedagogik mohiyati

Faol ta'lim metodlari – bu o'quv jarayonida talabalarni faol ishtirok etishga undovchi hamda ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar majmuasidir. C. Bonwell va J. Eison faol ta'limni talabalarni o'quv jarayonining faol subyekti sifatida jalb etuvchi metodlar tizimi sifatida izohlaydi¹.

Faol ta'lim metodlari quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

- talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini oshiradi;
- mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi;
- o'quv jarayonida hamkorlik muhitini yaratadi;
- bilimlarni amaliy faoliyat orqali o'zlashtirishga yordam beradi.

Mazkur metodlar talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini oshirib, ularning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ingliz tili darslarida qo'llaniladigan faol metodlar

Ingliz tili ta'limida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun turli interaktiv metodlardan foydalanish mumkin.

Debate (bahs-munozara)

Bahs-munozara metodida talabalar muayyan mavzu yuzasidan turli nuqtai nazarlarni himoya qiladi. Bu jarayon talabalarda mantiqiy fikrlash, dalillar keltirish va o'z fikrini asoslash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Case study (vaziyatli tahlil)

Mazkur metod real hayotga yaqin vaziyatlarni tahlil qilishga asoslanadi. Talabalar berilgan muammoni tahlil qilib, uning yechimini taklif qiladi. Bu jarayon analitik fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi.

Problem-based learning (muammoli ta'lim)

Muammoli ta'lim metodida o'qituvchi talabalar oldiga muammoli vaziyat qo'yadi. Talabalar esa ushbu muammoning yechimini mustaqil ravishda topishga harakat qiladi. Bu jarayon mustaqil fikrlash va tahliliy qobiliyatni rivojlantiradi.

Role play (rolli o'yin)

Rolli o'yin metodida talabalar turli ijtimoiy vaziyatlarni sahnalashtiradi. Bu metod nafaqat kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi, balki talabalarning muammoli vaziyatlarni tahlil qilish qobiliyatini ham oshiradi.

Concept mapping (tushunchalar xaritasi)

Tushunchalar xaritasi metodida talabalar ma'lumotlar o'rtasidagi bog'lanishlarni grafik tarzda ifodalaydi. Bu esa ularning tizimli va analitik fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi.

Faol metodlardan foydalanishning samaradorligi

Faol ta'lim metodlaridan foydalanish talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini oshiradi va ularni mustaqil izlanishga undaydi. Bunday metodlar talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga ularning kommunikativ kompetensiyasini ham oshiradi.

Shuningdek, interaktiv metodlar talabalarning o'zaro hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, bu esa jamoada ishlash qobiliyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili darslarida faol ta'lim metodlaridan foydalanish talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bahs-munozara, muammoli ta'lim, vaziyatli tahlil,

rolli o‘yin va tushunchalar xaritasi kabi metodlar talabalarning analitik fikrlashini rivojlantiradi, ularni mustaqil qaror qabul qilishga o‘rgatadi hamda ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Shu sababli zamonaviy ta’lim tizimida ingliz tili darslarini tashkil etishda faol ta’lim metodlaridan keng foydalanish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bonwell C., Eison J. *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom.* – Washington, 1991.
2. Halpern D. *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking.* – New York, 2003.
3. Paul R., Elder L. *Critical Thinking.* – California, 2008.
4. Ishmuhamedov R. **Innovatsion pedagogik texnologiyalar.** – Toshkent, 2017.
5. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. **Pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari.** – Toshkent, 2006.